

MEGEMLÉKEZÉS FÖLDES ISTVÁN MIKROBIOLÓGUS, AZ ORVOSTUDOMÁNY DOKTORA SZÜLETÉSÉNEK CENTENÁRIUMÁN

A TRIBUTE TO ISTVÁN FÖLDES, DSC, MICROBIOLOGIST ON THE CENTENARY OF HIS BIRTH

Minárovits János

az MTA doktora, a Magyar Mikrobiológiai Társaság elnökhelyettese
minimicrobi@hotmail.com

ÖSSZEFOGLALÁS

Ez a megemlékezés az eminens magyar mikrobiológus, Földes István professzor sokoldalú tudományos munkásságának egyes mozzanatait vázolja fel dióhéjban, születése századik évfordulóján.

ABSTRACT

This writing is a tribute to István Földes, a prominent Hungarian microbiologist. Some of his multifaceted research projects are outlined here, in a nutshell, as a tribute on the centenary of his birth.

Kulcsszavak: retrovírus, AIDS, interferon, tumor immunológia, bakteriofág

Keywords: retrovirus, AIDS, interferon, tumour immunology, bacteriophage

Földes István, a magyar mikrobiológia egyik nagy formátumú, meghatározó egyénisége 100 éve, 1921. december 12-én született Budapesten. Itt szerzett orvosi diplomát (1950), és védte meg kandidátusi értekezését (1954; téma: tuberkulóziskutatás). 1954-től az Országos Korányi TBC és Pulmonológiai Intézet (OKTPI) Kórélettani osztályát vezette, 1957-től 1972-ig pedig az Intézet tudományos igazgatója volt. Meghonosította a radioaktív izotóp technikát a kísérletes tuberkulóziskutatásban. 1966-ban elnyerte az orvostudomány doktora címet, 1972-ben pedig a Semmelweis Orvostudományi Egyetem címzetes egyetemi tanár címet adományozott

Prof. dr. Földes István

számára, 1973-ban nevezték ki a Magyar Tudományos Akadémia Mikrobiológiai Kutatócsoportja (MTA-MKCS) igazgatójává. Vezetésével az OKTPI területén működő kutatócsoport munkatársai új, a huszadik század végén felvirágzó kutatási területek vizsgálatára fókuszáltak (retrovírusok és víruskeltette daganakok; tumorimmunológia; interferonok; mikobakteriofágok molekuláris analízise). Leírták egy ún. retrovírus, a madarakban leukémiát és karcinómát egyaránt okozó MC29 vírus által indukált májdaganat biokémiai és immunológiai sajátosságait (lásd Földes, 1979). Az Országos Haematológiai és Vértranszfúziós Intézet (OHVI) munkatársaival együttműködve megállapították, hogy a természetes ölősejtek (NK-sejtek) interferon válaszadó képessége szklerózis multiplexben szenvedő betegeknél lecsökken (Benczúr et al., 1982). Leírták továbbá, izotópos jelölés alkalmazásával, metilált bázisok jelenlétét mikobaktériumok és fágjaik DNS-molekuláiban (Somogyi et al., 1982).

A retrovírus kutatásoknak különös jelentőséget adott az a felismerés, hogy a világszerte súlyos tüneteket okozó AIDS (szerzett immunhiányos szindróma) kórokozója egy humán retrovírus (humán immundeficiencia vírus, HIV). Az 1981-től már az Országos Közegészségügyi Intézet (OKI) égisze alatt működő kutatócsoport (OKI-MKCS) meghatározó szerepet töltött be a hazai AIDS-ellenes küzdelemben. Itt épült ki, Földes professzor úr irányításával, Magyarország első speciális HIV-laboratóriuma, ahol a Nemzeti AIDS Bizottság támogatásával professzionális szinten foglalkoztak az AIDS kórokozójának kimutatásával (HIV-verifikálás: a HIV-szűrőlaboratóriumokban reaktívnak vagy gyanúsaknak talált szérumminták megerősítő vizsgálata), valamint az embert és más főemlősöket fertőző retrovírusok kutatásával (Földes, 1987). A HIV-vizsgálatokkal párhuzamosan tovább folytatódott az OEK-MKCS más irányú kutatási projektjei (Karcag et al., 1987; Jókay et al., 1988; Premecz et al., 1989).

1993-as nyugdíjba vonulását követően, élete végéig Földes professzor úr a HIV-verifikáló laboratóriumot vezette mint tudományos tanácsadó. 2002. szeptember 7-én távozott az élők sorából.

IRODALOM

- Benczúr M. – Gyódi É. – Petrányi G. et al. (1982): Impaired Natural Killer Cell Function in Multiple Sclerosis and Association with the HLA System. In: Herbermann, R. B. (ed.): *NK Cells and Other Natural Effector Cells*. New York: Academic Press, 1227–1332. DOI: 10.1016/B978-0-12-341360-4.50181-5
- Földes I. (1979): Influence of Immune Status on Virus-derived Transplantable Hepatoma in Chickens. *Journal of Toxicology and Environmental Health*, 5, 2–3, 517–528. DOI: 10.1080/15287397909529763
- Földes I. (1987): Az AIDS-kutatás problémái. *Magyar Tudomány*, 32, 745–751. http://real-j.mtak.hu/143/1/MATUD_1987.pdf

- Földes I. (1996): Amit az AIDS-ról tudni kell. In: Gyarmathy A. (szerk.): *AIDS – tények és előrejelzések a legújabb kutatások tükrében*. Budapest: Nefelejcs AIDS Megelőzési és Szexedukációs Alapítvány, 5–18.
- Jókay I. – Kelemenics K. – Földes I. (1988): Sulfhydryl Groups Generated by Macrophages into the Culture Medium. *Immunology Letters*, 17, 217–222. DOI: 10.1016/0165-2478(88)90032-6
- Karczag E. – Minárovits J. – Földes I. (1987): Mouse Peritoneal Cells Activated with a Combination of Indomethacin, Poly I:C and Syncumar Inhibit the Take of Lewis Lung Carcinoma in Adoptive Transfer Assay. *Acta Microbiologica Hungarica*, 34, 3–4, 207–214.
- Premecz G. – Markovits A. – Bagi G. et al. (1989): Phospholipase C and Phospholipase A2 Are Involved in the Antiviral Activity of Human Interferon-alpha. *FEBS Letters*, 249, 257–260. DOI: 10.1016/0014-5793(89)80635-0, <https://bit.ly/3pYPbAt>
- Somogyi P. A. – Maso Bel, M. – Földes I. (1982): Methylated Nucleic Acid Bases in Mycobacterium and Mycobacteriophage DNA. *Acta Microbiologica Academiae Scientiarum Hungaricae*, 29, 181–185.